

SAHİBİ

İst. Yük. İslâm Enstitüsü Mezunları
Cemiyeti Başkanı

Mustafa PEKTUT

★

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Cahid BALTACI

★

IDARE MÜDÜRÜ

Hüseyin ERDEM

★

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: Rıza ÖZSU

Konya: Ali MARAŞLIGİL

Kayseri: İsmail ELİUZ

İzmir: Ali ARSLAN

Erzurum: N. Tayyar TAŞ

★

Hattat - Ressam

Turan SEVGİLİ

★

IDAREHANE

Nuruosmaniye Cad. No: 8/6

Telf.: 22 46 02 Cağaloğlu — İST.

Haberleşme ve Havale

P.K. 1315 SİRKECİ — İSTANBUL

★

ABONE VE İLÂN

Yıllık 12 sayı 40 TL.

Altı aylık 6 sayı 20 TL.

Yabancı memleketlere posta ve kurtasiye ücreti eklenir.

Her türlü reklâm ve ilânlar özel tarifeye tabidir.

★

Yıl: 3 — Sayı: 30

Tarih: 10/4/1973

Dizgi — Baskı

İrfan Matbaası — İST.

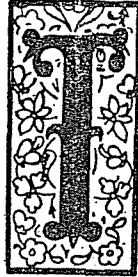
Tarih

Selçuklular Tarihi Hakkında Araştırmalar ve Tenkidler

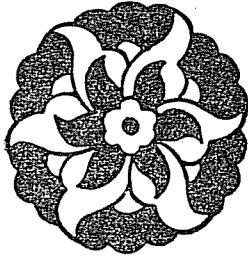
II

TENKİDDE EHLİYET

Prof. Dr.
Osman TURAN

ENKİDDE samimilik ne kadar tabii ise ehliyet de o derece şarttır. Bu münasebetle A. Ateş ve İ. Kafesoğlu arkadaşlarımıza bizzat kendi neşriyatları hakkında, birkaç misal vermek suretiyle, onların düştükleri duruma yalnız psikolojik huzursuzluğun âmil olmadığını göstermeğe lüzûm vardır. Aksi halde tenkitlerinin perişanlığı anlaşılamaz. Filhakika Ahmed Ateş *Câmi'ut-tevârih*'in en kolay kısımlarını teşkil eden Gazneliler ve Selçuklular bahislerini neşrederken de sağlam bir bilgi ve araştırmaya sâhip olamamış; bu mühim kaynak hakkında yapılan geniş tetkikleri de ciddiyetle takip edememiştir. Bu hususta ilk hatayı da Selçuklular bahsinin Zahirreddin Nişâpûri'ye aid bir *Selçuk-nâme*'nin Resideddin tarafından kendi eserine toptan nakledildiğini görmemesi teşkil eder. Nitekim Râvendî *Rahat us-sudûr*'da ana-hatları ile bu Selçuk-nâmeyi takip etmiş ve bunun nâşiri M. İqbal'in hatası Ahmed Ateş tarafından da aynen nakledilmiştir. *Rahat us-sudûr*'u dikkatsiz bir şekilde tercüme eden Ahmed Ateş orada olduğu gibi *Câmi'ut-tevârih* neşrinde de bu hatayı tekrarlamıştır. Bugün müstakil yazması mevcut bulunmayan bu Selçuk-nâmenin artık *Câmi'ut-tevârih* vasıtasıyla elimizde bulunduğunu, Selçuklular tarihimizde, kısaca, bu husus belirtildiği ve nâşir Ahmed Ateş'in yanlışlığına işaret edildiği halde eserimizi tenkide girişen muarızımız bu hatasına cevap vermeğe yanaşamamıştır (1). Zahirreddin'in Selçuk-nâmesi hemen aynen *Câmi'ut-tevârih*'e aktarıldığı halde Hamdullah Kazvîni, Mirhand ve Gaffâri gibi diğer müelliflerin kaynakları arasında bulunmaktadır. Halbuki eski hataları tekrar eden Ahmed Ateş bu Selçuk-nâme'yi de sadece neşrettiği metnin kaynaklarından biri sanmıştır. (2)

Baskısını hazırladığı Farsça bir kaynağın mahiyetini anlayamayan Ahmed Ateş'in Türk tarihi ve filolojisine vukufsuzluktan ileri gelen hatâları, şüphesiz, çok daha ağırdır. Gerçekten Kafesoğlu gibi Ahmed Ateş'in de beklenmeyen hatâlarına bu yazılarda sık sık rastlanacaktır. Selçuklu tarihine aid bir kaynağı neşreden bir ilim adamı onlara mensup olup Haçlılara karşı Antakya müdafaasıyla meşhûr bir kahramanı ve onun Yağlı-sıyan adını, hiç olmazsa, bilmesi en basit bir zarûret iken onu tanımaması ve hele ismini *Aksan* şekline sokması daha ciddî bir hatayı teşkil eder. Gerçekten merhûm bu ibtidâî tarih bilgisinden mahrum olduktan başka Türkçede böyle bir ismin var olamayacağını dahi kavrayamamış ve daha garibi son uydurma soyadları arasında duyduğu bu adın eski Türkçede mevcut olamayacağını da düşünmemiştir. Tarihî Türk adları ve bunlar hakkında yapılan tetkiklerden de habersiz kalan yazar *Câmi'ut-tevârih*'in bu bahsinde geçen diğer Türkçe isimleri de anlayamamış ve bunları da çok bozuk bir şekilde neşretmiştir (3). Bu münasebetle *Ay-aba*, *Kayn-aba*, *Arslan-aba*, *Boz-aba* ve *Öz-aba* gibi güzel Türkçe isimleri, sıra ile *Aypa*, *Kaypa*, *Arslanpa*, *Bozpa* ve *Özpa* şeklinde harekeleyerek bozmuştur. Türkçede mevcut bulunan *Kafşut* adını da *Kuşad* şekline sokarken *Divânü lûgat-it Türk* gibi unutulması câiz olmayan çağdaş bir kaynağın indeksine bakmayı dahi düşünmemiştir. Ahmed Ateş bu bilgi kifayetsizliği ile nüsha farklarını gösterirken de doğrularını bırakıp yanlışlarını esas olarak metne almış ve böylece ilmî bir nâsir yerine mekanik bir nâsir vaziyetine düşmüştür. Nitekim *Satmaz* adını *Satmam* yapmakla da Türk dili ve tarihine vukufsuzluğuna dair başka bir delil vermiştir.

İslâm Ansiklopedisinde başından beri kâtip, tahrir heyeti azâsı ve nihayet müdürü olan bir ilim adamının burada çok kullanılan coğrafi isimlere ve makalelere yabancı kalması da kayda şayandır. Nitekim *Câmi'ut-tevârih*'e aid bu *Selçuk-nâme*'de geçen *Micingerd* kalesi Erzurum-Kars arasında bulunduğu halde bu ismi meşhûr Malazgird ile birleştirme gibi basit bir hatadan kurtulamamıştır. Bu hatayı yaparken de Arapların Malazgird'i bazan Menâzcird şeklinde yazmalarına dayanmış ve bu hususu izah eden makaleyi de zikretmiş; fakat *Micingerd* ve *Menâzcird* isimleri ile delâlet ettikleri coğrafi farkları kavrayamamıştır (4). Ahmed Ateş *Câmi'ut-Tevârih*'in Gaznelilere aid kısmını neşrederken de daha iyi bir durumda değildir. Bu hususta yaptığı fâhiş hatâlara dair çok dikkate şayan bir misâl vermek kâfidir. Filhakika bu kısımda Resîdeddin, baş tarafına yaptığı bir ilâve ile, *Sebük-tekîn*'i «Oğuz Han'ın torunu olan Kayı Han'ın soyundan (kemiğinden) *Dıp yavkuy* (*Dip-yabgu*) neslinden» gösterdiği ve bu suretle de okunuşta hiç bir tereddüt bırakmadığı halde, nüsha farkları karşısında şaşırarak, Ahmed Ateş, *Kayn* adını tanıyamamış ve doğrusunu bırakıp bozuk bir nüshayı tercih ederek bu meşhûr ismi de *Kaynî* gibi anlaşılmasız bir şekle sokmuştur (5). Halbuki Osmanlıların mensup bulunduğu bu en asîl Oğuz kabilesini tanımak için, bizzat neşrine giriştiği, *Câmi'ut-tevârih*'e biraz vâkîf olması veya hiç olmazsa iyi bir talebenin tarih kültürüne sâhip bulunması kâfi gelirdi. Bu misallerle, onun *Câmi'ut-tevârih*'in eski Türkçe ve Moğolca isim ve kelimelerle dolu, diğer kısımlarını neşre teşebbüs etse idi husûle gelecek hazîn manzarayı tahmin etmek mümkündür. Bu münasebetle, bu kısmın basılmasından önce, Tarih Kurumu'nun bu metin hakkında istediği raporda, bu türlü hataları göstermiş idik. Fakat neşriyatta aceleye alınan Ahmed

Ateş galibâ bu raporu görememiş ve Kurum da tashihini yaptırmadan eseri bastırmıştır.

Selçuklular tarihine dair bilgisizliğine rağmen bizi tenkide girişen Ahmed Ateş'in düştüğü âzım hataları daha büyüktür. Nitekim bu yazılarda bunların başlıcaları, yeri geldikçe, gösterilecektir. Fakat burada Türk filolojisine yabancı bulunmaktan doğan hatalar arasında onun bizi tenkit maksadiyle üzerinde durduğu *Gül-sarığ* adını tipik bir misâl olarak ele almamız çok câzip olacaktır. Filhakika merhûm: « başka bilginleri Türk filolojisine vukufsuzlukla itham eden yazar bu devirde kelime başında *g* harfinin bulunamayacağını fark » edemediğimizi iddia ile bizi mütearife halinde olan kendi hükmümüzle tenkide girişirken tamamiyle bir «*intak-ı hak*» hâdisesi vukubulmuştur. Zira bu güzel misali verirken tamamiyle bizi teyid edeceğini düşünmemiştir (6). Bu hata da bize aid eski bir araştırmayı yanlış anlaması ve hatırlaması suretiyle meydana gelmiş kanaatini vermektedir. Filhakika Orhon kitabelerini neşreden W Thomsen meşhûr Gök-Türk kahramanının adını Farsça olan *Gül* kelimesiyle alâkalı olamayacağını farkedememişti. Türkçede başta *g* harfi bulunmadığından bunun *kül* şeklini alması da vârid olamaz ve Türkçe bir mânâ ifade edemez. Hem bu sebebe ve hem de Türkçe *köl* (göl) kelimesinin isim veya yüksek bir ünvan olarak kullanıldığına dikkat ederek, vaktiyle bir makalemizde, bu Gök-Türk kahramanının adının artık *Köl-tekîn* olduğunu meydana koymuştuk (7). Yazar ismin bir parçasının Türkçe değil Farsça *gül* olduğunu ve Türkçe kelimelerde de başta gelen *k* lerin artık *g* telâffuzuna göre tekâmül ettiğini burada Türkçe değil Farsça bir kelimenin bahis mevzuu olduğunu da düşünmemiştir. Nitekim burada isim Türkçeye geçen *gül* ile *sarığ* (sarı) kelimelerinden mürekkep olduğunu kavramak zor değildi Türk tarih ve filolojisine vukufsuzluktan ileri gelen hatalar onun tercümelelerinde daha fazla kendini gösterir. Meselâ Selçuk'un oğlu Arslan Yabgu'nun esâreti ve ölümü üzerine İnanç Musa bu makama getirilmiş ve «*Uluğ Yabgu*» sıfatını kazanmıştı. Bu sebeple Farsça ve hatta Arapça eserlerde bu isim Farsça büyük demek olan «*kelân*» ile birlikte *Yabgu-i kelân* olmuştur. Ahmed Ateş *Rahat us-sudûr*'u neşrederken ne bu Farsça kelimeyi ve ne de onunla yapılmış bu terkibi kavrayamamış ve Farsça kelimeyi Türkçe sanarak *Yabgugelen* (?) gibi garib bir ünvan ihdâs ettiğini ne farketmiş ve ne de araştırmıştır (Bak. *Rahat us-sudûr*, s: 102, 104; A. Ateş tercümesi, Tarih Kurumu Neşriyatı, 1957, s. 101, satır, 2, 102, satır 25). Selçuklu tarihine aid bir kaynağı neşreden bir ilim adamı bu derece hazırlıksız olsa bile Türkçe ünvan ve Farsça sıfattan mürekkep bir ismi yazarken hiç olmazsa bunu anlayamadığını belirtmesi ve yanına aslını koyması gerekiyordu. Onun bu türlü hatalarını çoğaltmağa lüzûm yoktur. Biz eserimizin kaynaklar kısmında yabancı âlimlerin mühim neşriyatında Türk tarihi ve filolojisine vukufsuzluktan ileri gelen mukadder hatalara işaret ederken bu hususta sayısız misalleri gözönüne getiriyor; fakat bahis mevzuu ciddî âlimlerin bu derece lâubâli bir harekette bulduklarını aslâ düşünmüyorduk. Gariptir, ki Ahmed Ateş bu cümlemiz üzerinde, sık-sık, dururken sanki bizzat kendisinin buna tam bir örnek teşkil edeceğini meydana koymuş ve bizi teyid etmiştir.

Selçuklular tarihi üzerinde ihtisas ve neşriyat yapmış olmasına rağmen İbrahim Kafesoğlu'nun durumu daha garip bir manzara arz-

der. Zira onun neşriyatı bu devre aid mühim mevzu ve meselelere asla nüfûz edemediğini, hattâ kronolojik ve jenealojik yazılarında dahı bir tenkid kudretine sâhip olamadığını, sağlam kaynaklar ile muahhar komplikasyonları birbirine karıştırdığını müşâhade ediyoruz. Bizden aktarmak suretiyle yazdığı «*Selçuklular*» maddesini kendisine maledebilmek için bazan bizden ayrılmak lüzûmunu duyduğu yerler hep bu mahiyette olup bu gayret, maddeye, bize sâdik kaldığı yerlerde ciddiyet, ayrıldığı yerlerde de bir karışıklık manzarası vermiştir. Selçuklular tarihi üzerinde profesörlük yapan bir zâtın Oğuzların yurtlarını «*Selçuklular*» maddesinde Aral gölü şimalinde ve bizi tenkid eden makalesinde de «*Batı Sibirya Bozkırlarında müstakil bir hayat yaşamış Oğuzlar*» diye göstermesi yazarın tarih ve coğrafyanın basit bilgilerinden ne derece mahrûm bulunduğu dair çok vahim misalleri bizzat vermiştir (8). O, Oğuzların payitahtları Yengi-kent şehrini Aral ve Hazar denizleri arasında sanmakla da bu hayret verici kayıdsızlığını tekrarlamış veya ne derece bir bilgi ve muhâkeme anarşisi içinde bulunduğunu, aşikâr olarak, meydana koymuş; haritalara bakmıyacak kadar basit metodları da kullanamamıştır. Bu acıklı durumuna rağmen Kafesoğlu'nun bizim şu «Oğuzların son bakiyeleri de Türkistan'ı terk ederek yeni bir göç başlıyordu» cümlemizi tenkide kalkışması ise aynı mahiyette şaşılacak bir hâdisedir. Zira o Türkistan ile bugünkü Türkmenistan'ı birbirine karıştırmıştır. Nitekim Profesör Kafesoğlu: «Ya bugünkü Türkistan halkı? Batıdan doğuya doğru, Orta Asya'ya bir göç bahis konusu olmadığına göre Orta-Asya Türkmenlerinin anayurdunu terk etmeyen Oğuzların ahfâdı olması lâzım gelmez mi?» ifâdeleri nasıl bir tarih ve coğrafya anarşisi içinde yüzdüğünü gösterir. Bu ibret verici misaller bile, bir Selçuklu tarihi yazamıyacağına ve husûsiyle bizden aktardığı bir takım yeni meseleleri hazmedemeyeceğine kâfi bir delildir. (9)

«*Selçuk'un oğulları ve torunları*» adlı bir araştırma yaparken onun işlenmemiş bir sahada bir takım faydalı neticelere ulaşması ve bazı doğru ve yeni bilgiler meydana koyması beklenirdi. Fakat kaynakları tenkitte bir kabiliyet göstermeyen sayın profesör, bu araştırmada da maalesef, hataları sâdece tekrarlamak değil arttırmaktan başka bir şey yapamamış; hattâ yeni bir tedkik diye bu makaleye dayanmak gafletini göstermekle de yanılmıştır. Selçuk'un Mikâil, İsrâil, Arslan, Yınanç Musa, Yınal Yusuf ve Yunus adlı beş oğlu olduğu halde, bazı kaynaklar ve tedkiklerde olduğu gibi, bunların sayısını yine dörde indirmiş; Yunus'u Yusuf sanmıştır. Halbuki Alparslan'a karşı isyan ederek Anadolu'ya ve Bizans'a kaçan Er-basgan (El-basan) Yunus'un oğlu olup yazar bunu da Yusuf'un oğlu sanır (10). Fakat kitabımızda gösterdiğimiz üzere Yusuf Yınal'ın oğulları İbrahim Yınal ile Ertaş'dır. Selçuk'un beş oğlunu sayan kaynaklar arasında Anonim *Selçuk-nâme* de (Erbasan'ı Yunus'un oğlu göstermekle bize çok mühim bir kayıt verir (11). Araştırmacı, Selçuk'un oğullarına aid Yınal ve İnanç isimlerini de birer unvan sanmıştır. İsrâil'in de aynı veçhile Türkçe Arslan adını taşıdığını ve ondan sonra Selçukluların reisi olarak İnanç Yabgu'nun artık İnanç'ı terk etmesi ve yalnız Musa Yabgu adı ile zikredilmesi gerekirdi. Selçukluların bu devirde biri millî ve diğeri dinî veya yabancı iki ad taşımaları da bununla ilgilidir. Tuğrul-Beg'in Muhammed, Çağrı Beg'in Dâvud, Alparslan'ın Muhammed, Sultan Sancar'ın Ahmed, Sultan Tapar'ın

Muhammed ve Danişmend oğlu Gümüştekin'in Ahmed... gibi birer İslâmî isme sâhip bulunmaları sebebi de budur. Bu durumda İsrâil'in Türkçe Arslan adını da bir unvan sanması gerekirdi, ki böyle bir şey bahis mevzuu değildir. Eski devir kaynaklarında İnanç ve İnal kelimelerinin hem birer unvan ve hem de isim olarak kullandıkları malûmdur; fakat Selçukluların bu ilk devirlerinde bunların unvan olarak kullanıldığına dair en küçük bir işaret mevcut değildir. Bu hususu Selçuklu tarihinde kısaca belirttiğimiz halde o, bu basit makaleyi «Selçuklular» maddesinde ve bizi tenkidinde hâlâ kullanırken aktarmayı gizlemek maksadıyla bu gibi ilâveler yapar, ki yazarın bu cins basit hünerleri zaten ispat makalemizde gösterilmiş ve burada da yeri geldikçe bazılarına işaret olunmuştur.

Bize aid Selçuklular tarihi ile Kafesoğlu'ya aid Selçuklular maddesinde aynı mevzu ve meselelere, aynı kaynak ve müracaat kitaplarına, hattâ bazan aynı başlık ve kelimelere rastlanması aynı zamanda çıkan iki eser arasında bir münasebet ve bağlılık bulunduğunu derhal hissettirmektedir. Kafesoğlu bu garip hâdiseyi tesadüfî bir benzetme sayarken elimizde maddî delillerin kudretini ve çokluğunu unutmuş; aktarmaları yaparken bize aid fikirleri kendisi bulmuş gibi davranmıştır. Fakat kaynaklarımızın bir kısmını çıkarmış ve yerlerine uydurma yenilerini koymuş; bu suretle de delillerini kaybederek eserimize dayandığı sâbit olmuş ve böylece yakalanmaktan kurtulamamıştır. O, Türkiye Selçuklularına aid olup mezkûr eserimizde meydana koyduğumuz bazı mühim kayıtları ve meseleleri de, gittikçe artan bir istihâ ve alışkanlıkla, kendisine mal etmeğe heveslenirken de daha kolay tutulacağını hesap edememiş; bir cevabında bunları İslâm Ansiklopedisi makalelerinden (yani bizim yazdığımız Selçuklu Sultanları maddelerinden) aldığı söylemekte (12); bununla beraber onlarda mevcut bulunmayan bilgi ve fikirlerin sâdece bahis mevzuu eserimizde yazıldığını düşünmemekte veya bir an için böyle bir tahrifi hüner saymaktadır. Selçuklular maddesinin karma-karışık olmasına rağmen bu iştirak ve benzerlikler dolayısıyla makaleyi bizden evvel neşre muvaffak olan Kafesoğlu'nun aktarmanın tarafımızdan yapıldığını iddia etmesi de mümkün idi ve görünüşte daha mantıkî olurdu. Lâkin böyle bir «yarı»luk cesareti bütün bahislerin yeniden münakaşasını gerektirecekti, ki bunun farkına varan yazar sâdece cevap vermiş gözükmüş ve ileri sürülen delillerden kaçmıştır.

Şeriklerin beş hücum makalelerine cevap verirken, aslında, kâfi derecede işlenmemiş bir takım meseleleri şimdi daha iyi aydınlatmış bulunuyoruz. Burada Ahmed Ateş'in tenkitleri ile söze başlarken, hata ve tahriflere rağmen, o, yine de Arap ve Fars kaynaklarına vukufu dolayısıyla, Kafesoğluna nazaran, daha iyi bir durumdadır ve böyle bir sebeple de bazı tenkitleri tereddüt uyandırmıştır. Nitekim Kafesoğlu'nun tenkitlerinde böyle bir tereddüt yaratma kabiliyeti olmadığı gibi her çabalamasında da daha fecî hatâlara düşmekten de kurtulamamıştır. Esasen onun arktarması ispat edildikten sonra burada tek bir iş kalmıştır; o da cevap gayretlerinde onun nasıl bir perişanlık içinde bulunduğuna, deliller karşısında mevzulardan ne derece kaçtığına dair birkaç misal vermekten ibârettir. Bununla beraber iki kafadarın bazan aynı mevzu üzerinde birleşen tenkitleri burada aynı bahislerde ele alınacaktır. İki yazarın aktaramadan sonra da saldırışa geçerek bu duruma düşmeleri

karşısında onlara artık «size kim etti bu kârı tekliif» sözünü hatırlatmakla meselelere geçiyoruz.

(Gelecek sayıda Sultan Sancar ve Selçukluların kültür durumu üzerinde duracağız).

(1) Bak. Osman Turan, *Selçuklular tarihi ve Türk-İslâm medeniyeti*, s. 3.

(2) Ahmed Ateş, *Câmi'ut-tevârih* (Selçuklular kısmı, Önsöz, s. 20-21). Bu hükmü verirken A. Ateş Râvendî'yi nşereden M. İkbâl'in kaydını tekrarlamıştır. Reşidüddin bu büyük eserinin çok defa mevcut kaynak ve vesikaları aynen nakl veya hülâsa etmek suretiyle meydana getirmiş; çeşitli milletlere mensup âlimlerden mürekkep bir hey'et onun reisliğinde bu işi yapmıştır.

(3) Bak L. Raşonyi, *L'Origines des Basarabes*, Archives Eur. Centra-Orientalis, I-IV, s. 234; Osman Turan, *Aksaray*, s. 24 not.

(4) Ahmed Ateş, *Câmi'ut-tevârih*, Selçuklular kısmı, s. 38, 47, 108, 130, 134, 140, 154, 158, 190. Ahmed Ateş, *Câmi'ut-tevârih*'in Oğuzlara aid kısmını neşretmek için benim böyle bir teşebbüsümü kendisine terk etmemi ricâ etmişti. Türk tarihi ve dili ile uğraşmayan arkadaşlarımın bu müşkil neşri başaramıyacağını bildiğim halde işi ona bırakmıştım. Esasen benim çalışmam metnin neşrinden ziyâde *Oğuz-nâme*'nin tedkiki ile alâkalı idi. Fakat Ahmed Ateş buna bir türlü cesaret edememiş ve bu desetaân Prof. Karl Jahn tarafından faksimilesi, Almanca tercümesi ve notlarla birlikte neşrolunmuştur (*Die Geschichte der Oguzen dees Raşid ad-din*, Wien 1969, Metin 25 + minyatür + 14 + tercüme + 73 sahife). Değerli âlimin *Câmi'ut-tevârih*'in neşrinde büyük hizmetleri yanında bu kısmın tercümesi ve faksimile olarak neşir de mühim ve tebrike şayan bir hizmettir. Uzun yıllardan beri bunun üzerinde çalıştığım söyleyen rahmetli Zeki Velidi Togan'ın *Oğuz Destanı* adı ile (İstanbul 1972) ölümünden sonra Dr. Tuncer Baykara tarafından sâde tercüme ve notlarla neşredilmiştir. Burada yapılmış araştırmalara rastlanmadığı gibi *Oğuz-name*'nin tenkidli bir metni de henüz meydana çıkmamıştır.

(5) *Câmi'ut-tevârih*, Gazneliler kısmı, s. 5: *Sebük-tekin... ez ustuhwân-i Kaynî ez Dib Yavgu nevâde-i Oğuz bûd..* (Kayı yerine Kaynî'yi tercih etmiştir.)

(6) *Şarkiyat mec.*, VI, s. 167, str. 32.

(7) Osman Turan, *Çingiz adı hakkında* (Belleten, XIX, s. 273-276.

(8) İ. Kafesoğlu, *Selçuklular İA* s. 255a-255b; *Tarih dergisi*, XX, s. 178a. Bu münasebetle yine bak. O. Turan, *Selçuklular hakkında yeni bir neşir münasebetiyle*, *Belleten CXIX*, s. 644.

(9) İ.Kafesoğlu, *Tarih dergisi*, s. 176a.

(10) Bak. *Selçuklular tarihi*, s. 44.

(11) Hamdullah Kazvini, s. 426; Z. Nişâpûri, s. 5 (*Câmi'ut-tevârih*); Anonim *Selçuk-nâme*, s. 8; *Aksaray*, s. 10.

(12) Bak. *Selçuklular maddesi*, Sayı 104, s. 357a, 359a; *Tarih dergisi*, s. 175b.

BİR BİR BIRAKIP GÖÇTÜĞÜMÜZ YERLERDEN
SESLER GELİYOR HER GECE MEHTERLERDEN..
KALBİM DİYOR: «EY GÖKYÜZÜ, İNMİŞ OLAMAZ
HAŞMETLİ FETİH SÜRESİ MİNBERLERDEN.»

A. Nihat ASYA